SKAZ
SOCIJALNA KONSTRUKCIJA APSTRAKTNIH ZNAČENJA ČITANJEM

ČITANJE S MLADIMA I ZA MLADE KAKO BI ČITALI SAMOSTALNO

Anita Peti-Stantić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

INSTITUCIONALNI ISTRAŽIVAČKI PROJEKT
FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

SOCIJALNA KONSTRUKCIJA APSTRAKTNIH ZNAČENJA ČITANJEM (SKAZ)

Financira
Europska unija
NextGenerationEU

DJECA SE NE OSAMOSTALJUJU ODJEDNOM NI SAMOSTALNO

PITANJE: Tko su djeca, a tko smo mi?

DJECA

+ mali ljudi razne dobi, malo veći ljudi razne dobi, (gotovo) odrasli ljudi razne dobi

+ **TRI RAZLIČITE (ŽIVOTNE) SITUACIJE**
  + prije nego što nauče čitati
  + dok uče čitati
  + kad nauče samostalno čitati

TKO SU ODRASLI?

- roditelji (i staratelji)
- odgajateljice i odgajatelji
- učiteljice i učitelji
- bake i djedovi
- tete i tetci
- ujne i ujaci
- starije sestre i braća

- KAKVA JE NJIHOVA ULOGA U ČITANJU DJECI I S DJECOM?
  - raznolikost uzora
  - raznolikost modela čitanja

ČITANJE I VI OSOBNO

TKO JE SAMOSTALNI ČITATELJ?

- osoba sposobna i motivirana da samostalno bira, razumije i kritički promišlja o tekstovima
- ali... što to zapravo znači?
- mlada osoba postaje samostalni čitatelj kada čitanje počne doživljavati kao **vlastiti prostor u kojem smije birati, zastati, posumnjati i otkriti nešto što joj nitko nije unaprijed zadao**

ČITANJE kao odgojno postignuće

ODGOJ DANAS I PRIJE 10, 20 I 30 GODINA...

djeca su djeca i roditelji su roditelji

ali...

+ svi znamo da se rađamo s donekle razvijenim MOZGOM

+ taj se mozak razvija nakon rođenja različitim POTICAJIMA

ODGOJ DANAS I PRIJE 10, 20 I 30 GODINA...

- podaci pokazuju da se mozgovi mladih MIJENJAJU, i to NE NA BOLJE
  - sve veći broj poremećaja pažnje, depresije i drugih stanja čiju bismo incidenciju željeli smanjiti

- ZAŠTO?
  - danas živimo u digitalnom društvu, što dovodi do promjena u razvoju mozga
  - ALI i promjena u odnosima

  - JEDNO UTJEČE NA DRUGO!

PRILIKA ZA RAZUMIJEVANJE JEZIKA I GOVORA (PA I UZ ČITANJE) JE MANJE

CILJ ODGOJA I OBRAZOVANJA

- **shvatiti da živimo u vremenu ubrzanja, pojednostavljenja i skraćivanja perspektiva** koje dovodi do pojednostavljenje i instrumentalizacije obrazovanja, pa onda i promjene čitateljskih navika zato što se znatiželja zadovoljava na druge načine, a ne čitanjem
- **ODUPRIJETI SE UBRZANJU, POJEDNOSTAVLJENJU I SKRAĆIVANJU PERSPEKTIVA**

ZAŠTO JE DOŠLO DO TOGA?

- UZROCI
  - neredovito čitanje i prestanak čitanja nakon dječje dobi
    - Zašto? Zato što smo mislili da se više ne trebamo truditi oko toga.
  - promjene u obrazovnim sustavima (inzistiranje na informacijama, nedostatak poticanja čitateljske znatiželje)
  - promjena obiteljskog okruženja i čitateljskih navika
  - potreba za neposrednim zadovoljstvom i slabija samoregulacija
  - dominacija vizualne kulture
- POSLJEDICE
  - (ne)povjerenje u tekst
  - (ne)povjerenje u vlastite izbore
  - (ne)uvježbanost mozga za zahtjevne kognitivne zadatke

ŽELIMO LI DA ČITANJE OPET BUDE ODGOJNO I OBRAZOVNO POSTIGNUĆE, MORAMO VRATITI POVJERENJE

ČITANJE kao odgojno postignuće

- doprinosi razvoju osobe, njezinih vrijednosti i odnosa prema drugima
- **PITANJE: Što se tijekom čitanja događa s odnosom mlade osobe prema sebi, drugima i svijetu?**
  - uči prepoznavati vlastite reakcije
  - ohrabruje se za vlastiti ukus
  - suočava se s pitanjima koja nemaju brze i jednostavne odgovore
  - preuzima inicijativu za vlastiti čitateljski život
- **DRUGIM RIJEČIMA, OSAMOSTALJUJE SE!**

ČITANJE kao obrazovno postignuće

- razvija razumijevanje, znanje i sposobnost samostalnog učenja
- **PITANJE: Što mlada osoba zna učiniti s tekstom, osobito kad uz nju nema nekoga tko će joj ga objasniti?**
  - prepoznaje ono što ne razumije i pronalazi način(e) da to promijeni
  - postavlja pitanja relevantna za svoje osobno dubinsko razumijevanje
  - oblikuje vlastito tumačenje i provjerava na koji ga način tekst podupire
  - shvaća da način na koji je tekst pisan oblikuje njeizno čitanje i razumijevanje
  - bira način čitanja i prilagođava ga različitim svrhama
- **DRUGIM RIJEČIMA, OSAMOSTALJUJE SE!**

ZAŠTO SU KNJIŽNICE SPECIFIČNE I MOGU VIŠE?

POTREBA ZA PROMJENOM PARADIGME: otpor, usporavanje i inzistiranje na procesu

- **otpor**
  - pritisku da našom pažnjom stalno upravlja nešto drugo
  - zahtjevu da razumijevanje mora biti trenutačno
  - ograničavanju složenosti na jednostavnu poruku
  - pritisku da odmah zauzmemo stav
  - svođenju života na sadašnji trenutak
  - zahtjevu da svako iskustvo odmah pokaže svoju korist
  - vlastitoj zatvorenosti

POTREBA ZA PROMJENOM PARADIGME: otpor, usporavanje i inzistiranje na procesu

- **usporavanje**
  - manje je više
- **proces**
  - vođeni izbori
  - pravo na pogrešku
  - poticanje na tumačenja koja izlaze iz okvira (primjer pitanja učenika u ČuF-u junior i Učiteljima u fokusu i aktivnosti u NMK)

DRUGIM RIJEČIMA,

- TREBA VODITI RAČUNA O **RAZLIČITIM ČITATELJSKIM IDENTITETIMA** NA RAZLIČITIM RAZINAMA
  - **osobnoj**
    - istražiti što dijete ili mladi čovjek već čita, u čitanju kakvih tekstova se osjeća dobro
    - razgovarati o iskustvima koja su dovela do rečenica kao što su ***Ja (ne) volim čitati***
    - ponuditi tekstove koji mladima pomažu shvatiti tko mogu biti
  - **u odnosu s drugima**
    - reakcije drugih nerijetko oblikuju naše stavove pa i stavove djece i mladih (to nije za tebe, to je preteško, to je dosadno)
    - omogućiti pripadanje zajednici kojoj čitanje nešto znači (npr. projekt *Čitanje ne poznaje granice*)
  - **u društvu**
    - omogućiti djeci i mladima da se njihov glas doista čuje
    - povezati čitanje s konkretnim djelovanjem
    - otvoriti prostor za zamišljanje drugačijeg svijeta i društva

KAKO TO PROMIJENITI?

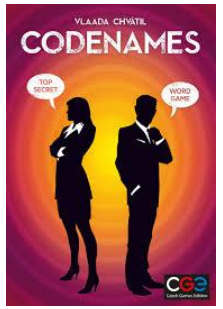
+ **OSIGURATI DOSTUPNOST RESURSA** – knjiga na različitim medijima i ljudi

KAKO TO PROMIJENITI?

- **ORGANIZIRATI REDOVITE SUSRETE**
  - s ljudima
    - autori, prevoditelji (prije čitanja, poslije čitanja, uz čitanje)
  - s knjigama
    - skrivena knjiga
  - s ljudima i tekstovima
    - međugeneracijska čitanja i druženja
    - zajednička slušanja i razgovore
    - društvene jezične igre
    - priča iz vrećice

KAKO POTAKNUTI ONE KOJI NE ČITAJU?

KAKO ONIMA KOJI ČITAJU PRUŽITI DODATNE POTICAJE?

1. PRIJEDLOG: učiniti proces svrsishodnim

- priča o Vedrani i audio-knjigama
- današnje sposobnosti u materinjem jeziku nalik su nekadašnjima u stranom

2. PRIJEDLOG: učiniti proces smislenim

- priča o generacijskim i međugeneracijskim susretima pripovijedanja i čitanja
- priča o izradi kućica za knjige i brizi o njima

ČITATELJSKI POTICAJI

3. PRIJEDLOG: približiti proces interesima mladih

- priča o žanrovskim čitateljskim klubovima (kriminalistički, ljubavni, SF, *fantasy,* popularnoznanstveni, grafički romani...)
- knjižnica i čitateljski klubovi kao sigurno *treće mjesto*

4. PRIJEDLOG: učiniti proces ugodnim i privlačnim

- priča o zajedničkom slušanju tekstova
  - naracija koja traje dulje od 30 sekundi
- priča o zajedničkom (izmjeničnom) čitanju

HVALA NA GOSTOPRIMSTVU I POVJERENJU!

